

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Для всебічного висвітлення комплексу питань, пов'язаних з надрокористуванням, редакція журналу “Мінеральні ресурси України” започаткувала постійну рубрику “Проблеми надрокористування”.

Інтеграція України в європейський простір означає невідварту і рішучу реструктуризацію промисловості. У цьому контексті, на мій погляд, цей дуже складний і відповідальний процес варто очікувати найближчим часом і в галузі геології та надрокористування, яка через видобувну та переробну промисловість є значною мірою зорієнтованою на ринки СНД. Так тільки у 2013 році частка Росії в українському експорті мінеральної сировини становила в межах 45–50 %. А відтак постає питання: “А що будемо робити далі?” Державний бюджет “підсвідомо очікує” на ці та інші надходження, пов'язані з надрокористуванням. При цьому варто враховувати, що “ласих” та опшукваних незайнятих ділянок надр залишається все менше.

Актуальність цих проблем не можна недооцінювати. Україна володіє найпотужнішою в Європі (після Росії) мінерально-сировинною базою, добуваючи близько ста видів мінеральної сировини з 3500 родовищ корисних копалин. Високий мінерально-сировинний потенціал України є запорукою її економічної та політичної незалежності. Для досягнення цього десятки років працювали тисячі працівників у геологорозвідувальних підприємствах, забезпечуючи поповнення розвіданих запасів мінеральної сировини. І давайте усвідомимо (геологи це знають!), що дуже не багатьом країнам світу притаманна така комплексність МСБ і багатогранність розвитку геологічної галузі. На сьогодні багато досягнень геологів утрачено, але не можна стверджувати, що це назавжди. Ось декілька основних обставин, які можуть сприяти відновленню дієвості української геології. Насамперед трудові ресурси, їх відносно рівномірний розподіл кваліфікованих фахівців по всій території держави та їх високий освітній рівень. Цьому сприяла і сприяє наявність ВУЗів зі знаковою викладацькою когортою представників геологічної школи України. Звичайно великим додатком до освіти є виробничий досвід випускників українських вузів, отриманий до 1991 р. під час практичної роботи у всіх геологічних провінціях СРСР. Державна служба геології та надр України володіє значним науковим потенціалом, потужною інформаційною базою, є низка інших чинників. Завдання сьогодення полягає в тому, щоб правильно сформулювати проблеми, задіяти вже в новій системі координат – загальноєвропейських, а то і світових геологічних кластерів, усю геологічну спільноту України.

Разом з тим за останні два десятиріччя в надрокористуванні з'явилася низка проблем, яка заважає системному відновленню та розвитку мінерально-сировинної бази держави.

Умовно ці проблемні питання можна поділити на дві групи. До першої групи належить комплекс питань, пов'язаних з геологічним вивченням надр для отримання достатніх приростів запасів корисних копалин. Це технічні, технологічні, методичні, наукові, інформаційні, фінансово-інвестиційні, організаційні питання тощо. Майже всі вони в тісному взаємозв'язку відображені в Загальнодержавній програмі розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року.

Друга група питань пов'язана безпосередньо з видобутком корисних копалин. Першочерговими тут є вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, зокрема прийняття нової редакції Кодексу України про надра з відповідними змінами законодавчої бази про землекористування, доопрацювання дозвільних документів з надрокористування тощо. Підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом передба-

чає гармонізацію вітчизняних законодавчих і нормативно-правових актів з європейськими правилами та стандартами.

Важливим державним заходом останніми роками у сфері надрокористування було обов'язкове запровадження моніторингу й наукового супроводу як механізму державного нагляду та регулювання геологічного вивчення надр і видобування корисних копалин. У результаті застосування такого механізму надрокористувачеві надається реальна науково-методична та нормативно-правова допомога, а держава отримує об'єктивну, оперативну та неупереджену інформацію щодо стану робіт на об'єкті та дотримання надрокористувачем нормативно-правових технологічних та екологічних вимог. Погоджуюсь з тим, що тут є над чим працювати. Потребують удосконалення та впровадження єдині для всіх акредитованих підприємств методичні рекомендації з моніторингу та наукового супроводження надрокористування, а також питання ціноутворення залежно від специфіки об'єкта надрокористування. І в цих питаннях частково можна погодитися з вимогами різноманітних асоціацій і громадських організацій, які насправді за своїми діями є лобістськими, що спираються на недоліки й прогалини в чинному законодавстві, свої можливості прямого діалогу з урядовцями, намагаються знівелювати суть, роль і значення для держави моніторингу й наукового супроводу, що є чи не останнім надійним засобом оцінки раціональності використання надр. Значні обмеження в моніторингу та науковому супроводі надрокористування в Україні призведуть до хижацького використання надр на кшталт країн третього світу, яке принеситиме надприбутки власникам спецдозволів, але не українському народу.

Сподіваюся, що не всі надрокористувачі ставлять собі таку мету, а головне – така модель категорично неприйнятна для нас самих. Потрібно чітко усвідомити, що серед видобувних підприємств, метою яких є отримання надприбутку, рідко є зацікавлені в комплексному вивченні надр, отриманні якісної геологічної інформації, а отримавши, мають бажання надати її в розпорядження геологів ДСГНУ для аналізу та складання програм і карт для подальших пошуків і розвідки, нарощуванні та постійній оцінці запасів корисних копалин держави. За рахунок яких коштів будуть оновлюватись обладнання державних підприємств, лабораторна база тощо, якщо й видатки по окремих родовищах за моніторинг і науковий супровід перекласти на державний бюджет? Хто буде забезпечувати власною сировиною промислові підприємства та сільське господарство України за доступними цінами? Чому наші геологічні підприємства мало залучаються до геологорозвідувальних робіт в Україні, чому дозволяється нашим та іноземним компаніям “висмикнути” з дієдатних підприємств по декілька провідних фахівців на другорядні ролі, тим самим, “замилоючи очі” щодо використання українських фахівців, а насправді розвалюючи державні підприємства.

І нарешті, хіба це є нормально, коли наші підприємства працюють 2–3 дні на тиждень, а виконавши державне замовлення, не можутьчасно отримати заробітну плату та розрахуватися з бюджетами різних рівнів?

Редакція журналу звертається до Вас, шановні читачі, до всіх надрокористувачів, учених і спеціалістів широкої геологічної спільноти взяти участь в обговоренні на сторінках нашого журналу назрілих проблем у надрокористуванні. За Конституцією України надра належать народу. Публічне обговорення зазначених проблем буде сприяти підготовці проектів, прийняттю та вдосконаленню об'єктивних і конструктивних законодавчих і нормативно-правових актів у сфері надрокористування та його державного регулювання.

Ми будемо щиро вдячні Вам, шановні читачі, за участь в обговоренні, за ваші зауваження та пропозиції щодо вирішення проблемних питань надрокористування.

Головний редактор С. В. Гюшовський